

Puoh aasijd puáhtá porgâđ vuoigâlubboht

Mij halijdep ohtsâškodde, mii lii vuoigâlâš puohháid. Vuoigâlâšvuotâ meerhâš tom, ete pooliitlij miärádâsâi tiet kiängin nuáđi ij šoodâ merettemmin. Mii mielâst lii vuoigâlâš jyeheid ovdâsvástádâs täsitiädulávt tienuuvt, ete pyereestvaijeemstaatâ vuáđu piso kievrán.

Mij halijdep Suomâ, kost ulmuuh peesih rááiduin vyerdimist tiipšon jotelávt. Mij halijdep olášuttid kyevti oho tipšotáhádâs oles Suomâst já sirdud tuođálávt tuáimee jieijâstuáhtár-jieijâstipšoo -vuáhán.

Mijjân lii tehálâš, ete párnái já nuorâi oppâmpuátuseh puárránškyetih. Mij halijdep, ete škoovlah láá torvoliih já šiev pirráseh párnáid já nuoráid oppâđ sehe máttáátteijeid máttááttiđ. Mii ulmen lii ucediđ luokai juávkkustuáruduvâid, vâi máttáátteijein pásáččij eenâb äigi uáppei várás.

Mij ep haalijd vyejettiđ pyecceitipšoid, máttáátteijeid, poolisijd, vyebdeid, falâdeijeid já maangâid eres pargeid avalii pälkkikuápán. Mij halijdep, ete pargoellim ovededuvvoo oovtâst sopâmáin já huksiimáin, ij raččomáin já tuárumáin.

Politiikist lii ain koččâmuš árvuvaljiimijn. Uálgispiäládâhhaldáttâs tuálvu Suomâ puástu suundán. Tondiet kieldâin já pyereestvaijeemkuávluin kalga toohâđ miärádâsâid, moiguin pyereduvvoo mii puohâi argâ.

Mij halijdep macâttiđ ulmui luáttámuš toos, ete vuoigâlâš ohtsâškodde lii máhđulâš já ete kiängin nuáđi ij šoodâ merettemmin. Puoh aasijd puáhtá porgâđ vuoigâlubboht já tot, mii lii vuoigâlâš, lii meid jiermálâš. Täst lii koččâmuš kiiđâ kieldâ- já kuávluvaaljâin.

Jodálmittoo tiipšon peessâm

Mii mielâst juáhâš kalga pasted lyettiđ toos, ete tipšo finnee, ko tom taarbâš já tuárvi ääigild, tast peerusthánnáá ete mon ennuv ruttâpuursâst lii ruttâ.

Vuáđutiervâsvuođâhuoláttâsân já puácuvuodâi muuneeld estimân kalga lasettiđ tááláást eenâb resursijd, vâi mij pastep estiđ puácuvuodâi viäránem já kepidiđ tivrás palvâlusâi táárbu. Mij toollâp kiddâ kyevti oho siste tiipšon pesâmist huáputtes tipšooost vuáđutiervâsvuođâhuoláttâsâst pirrá Suomâ. Njäälmii tiervâsvuođâhuoláttâsâst tiipšon kalga peessâđ kuulmâ mánuppaje ääigi,

Vuáđutiervâsvuođâhuoláttâsâst kalga väldiđ kiävtun jieijâstuáhtár- já jieijâstipšoovyevi. Taat pyereed palvâlus já äššigâstuđâvâšvuodâ sehe keeppid koloid.

Meid mielâtiervâsvuođâčuolmâiguin tiipšon kalga peessâđ jotelávt. Digitaalliih mielâtiervâsvuođâ vuossâmuu mudo palvâlusah kalgeh leđe fáállun já juáhháást kalga leđe älkkees peessâm toid. Mielâtiervâsvuođâčuolmâi tubdâm eres tipšo ohtâvuodâst kalga pyerediđ.

Palvâlusâi finnim kalga pyerediđ puoh pyereestvaijeemkuávluin väldimáin kiävtun digipalvâlusâid, káidusvuástávldimijd, jottee palvâlusâid já šledgálii ääigiväridem. Tai paaldâst kalga turviđ meid ärbivuáválijd fyysilijđ vuástávldimijd tai puhelinohtâvuođâ.

Pyereedškyettip párnái- já nuorâi oppâmpuátusijd

Jyehi páárnán kalga turviđ pyeri tääsi vuáđumáttááttâs, oppâm torjuu já táarbu miäldásijđ oppâmateriaalijđ aldaškoovlâst. Peivikiäjuin já škoovlâin kalgeh leđe tuárvi ennuv torvoliih já mättee rävisulmuuh. Áámmátlii škovliimist kalga anneeđ huolâ aldamáttááttâs meereest.

Kyevti ive pištee ovdâmáttááttâs naanood párnái kiärgusvuođâid škoovlân já iššeed visásmittiđ, ete puoh párnáin láá siämmaáh máhđulâšvuođah oppâmân. Jyehi párnáast kalga leđe tuárvi pyeri kielâtáiddu talle, ko škovlâ álgá. Tondiet suomâ- tai ruotâkielâ nubben kiellân (S2)-máttááttâs kalga uđâsmittiđ já lasettiđ.

Škovláid kalga turviđ oppâmráávu raijiimáin puhelimij hettee kevttim oppâtiimij ääigi, naanoodmáin máttáátteijei pedagogisii ríjjâvuođâ meridiđ hiäivulijn oppâmpuovijn já tolâmáin juávkkustuáruduvâid tuárvi uccen. Mii ulmen láá enâmustáá 20 uáppee juávhuu vuáđumáttááttâsâst, eromâšávt vyeleeb iheluokkain.

Škoovlâi já oppâlájádâsâi pargein kalgeh leđe tuárvi pyereh niävveh hemâdâsâi muuneeld estimân já toimâmväöldi kalga lasettiđ.

Vaanhimij ovdâsvástádâs uásálistiđ škoovlâ já pääihi oovtâstpaargon kalga nanodiđ. Škoovlâ já pääihi koskâsâš oovtâstpargo kalga tuárjuđ huolâtteijeiđ.

Kieldâin já pyereestvaijeemkuávluin kalga väldiđ tuottân párnái já nuorâi lasaneijee illávaijeem já vaijeem hástusijđ. Škoovlâin kalga väldiđ kiävtun pyeremuid vuovvijđ párnái já nuorâi pyereestvaijeem tuárjum várás iärásij lasseen peiviriitmâ uásild. liđeed- já eehidpeivitoomâ kalga uđâsmittiđ já väldiđ škovlâpeeivi uáassin.

Škoovlâin kalga lasettiđ resursijđ fastâ väriulmui rekrytistmân. Kivsedem kalga kepidiđ škovlâ- já oppâlájádâskuáhtásij toimâmmaalij vievâst já pyereedmáin párnái já nuorâi tobdo- já vuáruvaikuttástááiduid.

Nuorâipargo, mii tábáhtuvá škoovlâin já oppâlájádâsâin, kalga ovdediđ já párnái já nuorâi palvâlusâi finnim kalga pyerediđ.

Šoddâm já oppâm tuárjoo arâšoddâdem já ovdâmáttááttâs kalga leđe puohâi finnimnáál. Aldaškoovlâ ohtâvuotân kalga čokkiđ meid párnái já nuorâi eres palvâlusâid já äigiájánâsâid. Tuárjumáin äigiájánâsâid mij estip kooskân koččâm já kepidep ohtuunisvuođâ.

Kieldah kalgeh visásmittiđ, ete nube tääsi škovlim lii ain tuođâi nuuvtá, vâi jyehi nuorâst lii máhđulâšvuotâ čodâldittiđ nube tääsi uápuid.

Peerâpolitiik ruopsis läigin kalgeh leđe muuneeld estee já nuuvtá vyeligis šiälmá palvâlusah. Seervijn lii tehálâš rooli perruid faallâmnáál vyeligis šiälmá palvâlusâi pyevtitteijen já äššitobden. Párnâisuoijâlmist kalga sirdâšud muuneeld estee já peerâkuávdášlii tooimân.

Párnái já nuorái illávaijeem sáttá tiettuđ meid viehâvâldin. Talle puáhtá toimâškyettiđ puoh pehtilumosávt maangâ syergi oovtâstpargoin, moos váldoo mielđi meid párnáá tai nuorâ huolâtteijee.

Jyehi kieldâst kalga ráhtiđ torjuu faallâm strategia arâšoddâdmist nube táásán, mast miäruštâlloo, ete maggaar toorjâ já magarij resursijguin lii fáállun.

Turvip elilâmulmuid tuáimee palvâlusâid

Elilâmulmuid kalga tähidiđ torvolii puárisvuodâ tuáimee palvâlusâi vievâst. Mij kolgâp huolâttiđ, ete elilâmulmuid láá fáállun tárboid västideijee palvâlusah teikâ tipšosaje talle, ko tom taarbâš. Elilâmulmui vajoditmân, siärvuslii asâmân sehe pááikán tuálvumnáál já toimâmnaavcâ torvejeijee palvâlussâid kalga lasettiđ resursijđ.

Mii mielâst puárásijtipšo pargoviehâmeerijn ij uážu adelid piärán, vâi tipšo tääsi ij hiäjusmuu já pargei nuáđi stuáru.

Omâhâštipšo kriterijđ kalga ovdediđ oovtânalásâžžân oles enâmist, toorjâpalvâlusah kalgeh leđe fáállun já omâhâštipšoost máksimnáál torjuu meereest kalga huolâttiđ. Pargein, kiäh huolâtteh jieijâs elilâm vaanhimijn, kalga pasteđ tuárjuđ tááláast pyerebeht, vâi sij vajeh pargoelimist nuáđásittee eellimtiileest.

Kilelis ekonomia já ovdánem noonâ vuáđupalvâlusâi máhđulâžžân tahhen

Kieldâin kalgeh vuáijjuđ ovdánem já pargolâšvuodâ nanodeijee toimâid vuáđupalvâlusâi turvim tiet. Pyereestvaijeemkuávlui vyelipáacui luávdimkenigâsvuodâ kalga kuhediđ, vâi pyereestvaijeemkuávluin lii máhđulâšvuotâ ovdediđ jieijâs tooimâ čuoppâmijttáá, moh uhkedeš palvâlusâid já pyehtih tuš uánihisáigásijđ hiäđuđ.

Mij halijdep visásmittiđ, ete investistmijn já hahâmijn, moh máksojeh almos ruđâiguin, nuávdittuvvojeh ain Suomâ laavah, pargolahâasâtem já pargoähtusopâmušah. Taiguin torvejuvoo pargei sajattâh, nanoduvvoo pargolâšvuotâ já syemmilij irättâsâi kištottállâmnahcâ sehe iästoo olmooškävppi.

Eellimvuáimáliih kieldah

Kieldah kalgeh pieijâđ resursijđ pargolâšvuotâpalvâlusâi toimâmân já uđđâ, pyerebeht vaigutteijee toimâmmaalij ráhtimân. Meid uástupalvâlussân pyevtittum pargolâšvuotâpalvâlusâin kalga pieijâđ resursijđ palvâlus vaigutteijeevuotân.

Pargolâšvuotâ- já iälättâspalvâlusâid kalga faallâđ oovtâ ohtâvuotâvâldim prinsii mielđ já toh kalgeh västidiđ kuávlun pargo-occei, irätteijei já pargoadeleijei tárboid.

Pargolâšvuotâpalvâlusah kalgeh tuárjuđ sehe jotelis pargo finnim ja ulmui ohtâgâslijđ tárboid. Mii ulmen lii, ete juáhâš puáhtá finniđ pargo navcâidis mielđ.

PI-palvâlusah kalgeh tuárjuđ irättâsâid pargo finniimân lohtâseijee aašijn já išediđ taid adelid pargo meid sijjân, kiäh láá hiäjub pargomarkkânsajattuvâst. Algâtteijee irätteijei kalga faallâđ mentorisistem ucemustáá kyehti vuossâmuš ive.

Siärvádutmist lii kuávdášlâš rooli pargo finniimist. Kieldâin kalga ovdediđ palvâlusâid, moh lohtâseh enâmânvarriimân pargo keežild já siärvádutmân, já lasettiđ siärváduttem algâmudo palvâlusâi vaigutteijeevuodâ já visásmittiđ, ete eres palvâlusah tuárjuh Suomân sajadum já siärvádum.

Kieldâin kalga pieijâđ resursijd enâmânvärrejeiei jotelis suomâ- tâi ruotâkielâ oppâmân, uápui aalgâtmân já pargo finniimân. Pargo keežild tábâhtuvvee enâmânvarriimân lohtâseijee palvâlusâid kalga čokkiđ oovtâ sajan oovtâstpargoost eres virgeomáháiguin. Pargo finnim estuin, tego pargoucâmist vuottum olgooštmit, kalga toimâđ jotelávt.

Kieldâin kalga ovdediđ eromâšávt enâmânvärrejeijee-reenij siärvádum, mii naanood perrui pyereestvaijeem sehe párnái máhđulâšvuodâid piergiđ já kiddâniđ ohtsâškoodán.

Kieldâin kalga huksiđ noonâ vuáđu irätteijeevuotân já porgâđ noonâ oovtâstpargo irättâsâiguin, oppâlájádâsâiguin já merideijeiguin. Kieldâin kalgeh visásmittiđ, ete meid uccâ irättâsâin láá hináh miánástuđ falâldâhkištottâlmijn. Taat tábâhtuvá ovdâmerkkân nuuvt, ete kištottâlmij kritereh tahhojeh kuáhtulubbon.

Kieldah kalgeh ovdediđ eromâšávt ruánáá investistmij olásume. Kriittâlâš infrastruktuur, tego čäcihuolâttâs, kalga toollâđ alnees. Kieldah kalgeh leđe vuárukiävtttuekonomia malliovdâmeerhah já hahâmijn kalga ovdediđ kilelis ovdánem.

Pehtilis pyereestvaijeemkuávluh

Pyereestvaijeemkuávluin kalga porgâđ aasijd pyerebeht vâi mij pyehtip turviđ tehâlijd palvâlusâid toi raččom sajan.

Pyerrin vuottum vuáhâduvâid kalga väldiđ pyereestvaijeemkuávluin ovdiist pehtilubboht kiävtun. Puácuvuodâi miäruštâlmist já automaatlijn pyecceečâlimijn lii máhđulâš kevttiđ tahojiermi ovdiist pyerebeht ävkkkin. Tipšoprosesijd kalga uđâsmittiđ já pehtilittiđ olesvuottân. Kontrolvuástávâldimijn elimijd kalga kepidiđ talle, ko tain ij lah merhâšittee hiätu.

Láigupargovyeimi kiävtun kalga väldiđ haddekáttuvuáhâduv almos tiervâsvuodâhuolâttâsâst. Ton háárán, ete priivaat tiervâsvuodâpalvâlusah čoggâšuveh liijkás tiätu soojijd já ton čuávumuššân hadeh tivroh, kalga toimâđ tááláást pehtilubboht. Almos já priivaat sektorij kištottâllee tooimâ toimâmnjuolgâdusâid kalga čovgiđ.

Pyereestvaijeemkuávlui tutkâm-, ovdedem- já innovaatiootoimâ ruttâdem kalga ovdediđ já ruttâdem kalga stivriđ meid vuáđututkâmušân.

Mätkikoloi sajanmáávsuid kalga sirded ollásávt Kelast pyereestvaijeemkuávloid.

Lasettuvvojeh resurseh pargei pyereestvajemân palvâlusâi keđgijyelgin

Šiev jodettem pyereed pargei vaijeem já pyereestvaijeem sehe tom, maht pargosajeh kiäsutteh. Mij lep čonâdâttâm háputtállâđ merhâšittee kepidem kieldâi já pyereestvaijeemkuávlui puoccâmluámuin.

Pargeid kalga movtjidditiđ šiev porgâmân já pyevtitvâšvuodâ pyereedmân tienuuvt, ete šiev puáđus uáinoo meid pargei áánsuin. Pargeid puáhtá palhâšud ovdâmerkkân pargoviehâruttârááju peht.

Suomâ jyehi kieldâst já pyereestvaijeemkuávlust kalga pyerediđ pargei máhđulâšvuodâid uásálistiđ pargeid kyeskee aašij valmâštâlmân já miärádâstohâmân ovdâmerkkân pargoviehâjuáhus peht.

Jyehi pargei kalga toohâđ máhđulâžžân ucemustáá kulmâ tievâsmitemškovlimpeeivi ivveest.

Ko pargee váibá teikâ tábáhtuvá täpitorme, te kalga uuccâđ aktiivlijd vuovijd, moi vievâst pargee puáhtá juátkiđ pargos. Pargonaavcâ hástusijn kalga toohâđ máhđulâžžân pargokeččâlem, sajanpuáttee pargo já lasettiđ resursijd hiäivulii pargo kavnuumân.

Mij lep čonâdâttâm ovdediđ jyehi kieldâst já pyereestvaijeemkuávlust pargopyereestvaijeem tuárjoo pargokoskâvuotâhiäđui já sierâlagán palhâšemvuovij kevttim.

Kieldah já pyereestvaijeemkuávluh iä pyevti olgoštiđ jieijâs pargoadeleijeekenigâšvuodâid, peic toh kalgeh visásmittiđ, ete meid hahâmijn já jieijâs finnoduvâin nuávdittuvoo šiev pargoadeleijeepolitiik.

Huolâttep äigiájánâsmáhđulâšvuodâin já lasettep resursijd kulttuurân

Kieldâin kalga tuárjuđ argâlihâdem já huolâttiđ juksâmnaál já hâlbis lihâdemmáhđulâšvuodâin já visásmittiđ, ete seervijn já eres lihâdemtuáimen láá tuárvi pyereh hináh tooimâ orniimân.

Uccáá tiänájeijee perrui párnái äigiájánâsmáhđulâšvuodâid kalga tuárjuđ, vâi jyehi párnáast lii máhđulâšvuotâ ucemustáá oovtâ merikoskâsii äigiájánâsân. Mij ulmen lii, ete jyehi párnáast já nuorâst lii máhđulâšvuotâ oovtâ nuuvtá äigiájánâsân škovlâpeeivij ooleest.

Juáhháast kalga leđe máhđulâšvuotâ kulluđ já vaiguttiđ jieijâs elimân já aassâmpirrâsân kyeskee miärádâstohâmân.

Kieldâin kalga huolâttiđ kulttuur eellimvyeimist já toimâmmáhđulâšvuodâin, veikâ staatâ haldâttâs čuosât-uv merhâšittee čuoppâmijd kulttuur ruttâdmân.

Jyehi kieldâst kalga toohâđ ohtuunisvuodâ kepidem toimâohjelm, mii ana sistees konkreetlijd tooimâid.

Torvoliih já tuáimee kieldah

Jyehi aassâmkuávlui, kaavpuguási já čuákkipäikkiuási kalga leđe pyeri já torvolâš päikki eelliđ. Kieldâin kalga estiđ aassâmkuávlui sierânem kaavam, jotolâhohtâvuodâi já palvâlusâi vievâst sehe lasettiđ resursijd kuáhtulij hoodij aassâmvistepyevtitmân. Čuákkipäikkioosijd kalga ovdediđ pyereedmâin toi palvâlusâid. Kieldâin iä koolgâ ovdediđ sierânem škoovlâi kooskâ uáppenvâldimkuávluiquin já škovlâvaljiimijquin. Škoovlâid kalga tuárjuđ táarbui mielđ.

Mii mielâst juáhháást, kote jotá pargoost, kalga leđe máhđulâšvuotâ aassâđ vuohâsávt meid stuorrâ kaavpugijn. Kaavpugeh kalgeh lasettiđ resursijd kuáhtulij hoodij aassâmvistepyevitmân já olášuttiđ visteinvestistemohjelmijd, ko haldâttâs keeppid staatâ tuárjum vistepyevittem já čuáppá aassâmtorjuin. Kieldâ vistepalvâlusâin kalga väldiđ huámmášumân sosioekonomâlávt hiäjub sajattuvâst orroo párnáid, nuoráid já perruid.

Suomâst kalga asâttiđ ulmen aassâmvistettesvuotâ meddâlistem ive 2030 räi.

Kieldâin kalga pieijâđ resursijd kááđui oornigisttolâmân, čuovviimân sehe torvolijd jotolâhčuávdusáid. Aargâ torvolâšvuotâ kalga nanodiđ lasseen kaavpugvuáváámij, aassâmvistepolitiik já tuáimee palvâlusâi vievâst.

Kieldâin kalga huolâttiđ luávdee já kuáhtulij hoodij juávkkujotolâhohtâvuotâin, moh nanodeh meid kieldâi rooli šonjâdâhtuáimen. Aassâmkuávluid kalga vuáváđ tienuuvt, ete palvâlusah, äigiájánâsah já pargosajeh láá juksâmnáál almos já keppâ jotoluv vuovijguin. Jyehi kieldâst kalga rähtiđ šonjâdâhvuáváámij.

Šleđgâčiehčâmluovdij kiävtust šaddee hemâdâsâi háarán kalga toimâškyettiđ tááláást čovgâdubboht já toi kevttim kalga heiviittállâđ eromâšávt kaavpugij kuávdâin ovdâmerkkân merkkejum parkkisojijguin.

Ambulans tâi puálukode tárbu ij koiđâđ sajaduv. Tondiet kááijumtoimâ palvâlemtääsist já toimâmiävtuin kalga huolâttiđ Suomâ jyehi kuávlust.

Read the full election program of the SDP

